

Բնտիր բարդյակէս մը որ մեծ
դունեւութիւն գտած է համայն Եւ-
պիոյ մէջ: Կը գտնուի Տէտեկանց վ-
ճառատունը, Զարմաքճըլար-եօքու-
թիւ 10, և ամէն Հայ դրաւահատ-
քով զին 12 դրուչ:

գարարները քրիստոնէական իրան իրմէսի
իշխան քննարկելէ քուստամ զինմէսի-
նիս պէտքը քննարկելէ քննարկելէ քննարկելէ
նէ իրմէսի քննարկելէ քննարկելէ քննարկելէ

Պէտքը քննարկելէ քննարկելէ քննարկելէ
նէ իրմէսի քննարկելէ քննարկելէ քննարկելէ
նէ իրմէսի քննարկելէ քննարկելէ քննարկելէ

Բաժնիքի վէճիկը, մէկ քիւր իր-
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրաւագիտը վերջին իրմէսի գա-
պուլ պէտքը հազար իրմէսի, մահէն
մահէն իրմէսի, մահէն իրմէսի, մահէն

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Հաստիկութի գապուլ իրմէսի, ուս-
տարիս հազար իրմէսի, ուստարիս
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

— Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Դրամ	Պարտք
1775-911	300.000
1481-150	25.000
1025-416	10.000
922-546	
1853-825	2.000
490-190	
49-447	
443-772	
1444-605	
1775-915	
1976-364	1250
1517-506	
1976-362	
1734-296	
49-418	
599-133	
1004-320	
1293-899	
1004-316	
1853-852	
1815-864	
49-420	
599-064	1000
1819-621	
1360-132	
490-188	
1539-062	
367-418	
573-921	
872-668	
1213-947	
1428-410	
107-043	
749-733	
1093-776	
1257-563	
482-698	
1281-992	
898-584	
1818-054	
1423-726	
612-636	
1638-664	
1430-516	
872-666	
600-969	
333-809	
48-263	
1517-510	
1818-053	

Պարտք

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

ԻՍԼԱՄԻԿ

ԻՍԼԱՄԻԿ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

ԻՍԼԱՄԻԿ

Իրմէսի վէճիկը, մահէն իրմէսի
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ
նէսը տարիս գապուլ իրմէսի վէճիկ

առաջատար փոքրամասն և մեծամասն երկու նոր նորաշխարհներ բացին մարդկային աչքին առջև, բայց ծանուցին նաև թէ այդ աշխարհներէն ալ անդին կան եղբոր ուրիշ բերուածներ որք մինչև այն ատեն բոլորովին անծանօթ էին մնացելու: Բայց որք ընտելանալով և այնչափ կը քաղցրանայ որչափ մարդկային զննելով հասու կըլլայ անոր գաղտնեացը, կը ճանչնայ անոր օգնքները և կը գիտնայ թէ ինչպէս աշխարհ կը կառավարի: Եւրոպայ մինչև ցարդ բաւական ճանչցաւ զայն, վասն զի բաւականէն աւելի զննեց զայն. Եւրոպայ բաւական ուսոյց մարդկութեան նորա օրէնքը և դեռ մինչև ցայսօր կը սիրէ աւելի հետազոտել զանի: Բնազնական գիտութիւնը հոն ամեն գիտութիւններէն աւելի սիրահարներ ունի իրեն զի ամենէն հրաշալիքն է նա, ամենէն քաղցրը և ամենէն հետաքրքրականը: Գաղափարելի է արդարեւ որ մեր ժողովուրդն ալ քիչ մը զբաղի այդ գիտութեանց, ընդունի գոնէ մասամբ մը այն լոյսերը զոր Եւրոպայ սիրած է մինչև ցարդ և գիտնայ թէ ինչ է աշխարհ, ինչ է ինքը և թէ ինչ են իւր բոլոր տիքները:

Թողունք պահ մը մինչև դուրս գրտնաւաճ աշխարհները, թո՛ղ անոնք տիեզերաց մէջ իրենց գիծը գծեն. քրնները նախ զայն որ աւելի մտաւնց, յարաբերութիւն ունի մեզ հետ, քննենք մեք զմեզ, քննենք մեր երկիրը իւր բերքերովը և քննենք զմարդ:

Ինչ կը տեսնէ՞ մարդ երբ անգամ մը աչուները իւր չորս բոլորը կը դարձունէ. բիւր տեսակ առարկաներ նուրա միտքը իրենց կը հրաւիրեն, կը տեսնէ խիստ բազմաթիւ մարմիններ որոց ամենուն ալ մայրը երկիրն եղած է. բայց երբ ուղէ աւելի մտադիր աչօք զանոնք զննել, և ամեն մէկը իրեն նըմանին քովը դնելով ուղէ դասակարգել այդ բիւրաւոր մարմինները, ան ատեն կարծես նորա ինքնին երեք կարգի, երեք մեծ խումբերու կը բաժնուին. մարդ, երեք տարբեր խումբ արարածոց մէջ կապի որոյ բնական գիտութիւնը զատ զատ անուններ դրած է և կը կոչէ հաս, քայ և կնիք:

Որ մարմինն որ առնենք երկրին վերայն, զանի այս երեք կարգերուն մէկուն մէջը պարտիմք դնել. նա կամ հանք է, կամ բոյս է և կամ կենդանի և այս երեք խումբ մարմիններն են որ զերկր կը կազմեն իւր բերքերովը:

Բայց ինչ է արդեօք այն տարբերութիւնը որով հանքերու ազգը բուսայինէն կը զատուի և բուսայինը կենդանայինէն:

Հանքերը անգործ զանգուածներ են որ երկրին մարմինը կը կազմեն կամ անոր շուրջը կը պատեն. նոցա մէջ չիկայ այն ներքին շարժումը որ սովորաբար կենդանիներու կը թարգմանուի և որով ծննդեան զարգացման և մահուան երեւոյթները տեղի կ'ունենան. նորա մասնկալին ձգողութեամբ անդադար իրենց ծաւալը կը մեծցունեն մինչև որ հակառակ պատճառ մը դադարեցունէ այս աճումը, նոքա ամբողջապէս իրարու նման մասունքներէ կազմուած են և ամեն մէկ մաս ամբողջին յատկութիւնը կ'ընծայէ. այսպէս երկրի մը, քարի մը որ մասն որ ատենը ամբողջ երկրի մը կամ քարի մը մաս մասերէն բնաւ տարբեր չէ:

Ընդ հակառակը բոյսերը իրենց մասնիկներուն մէջ հակառակ յատկութիւններ կ'ընծայեն. նոցա մէջ ներքին շարժումը կայ որ կեանք կը գոյ-

ուի և որով կը ծնին կը սնանին իրենց նմանը յառաջ կը բերեն և կը մեռնին. իրենց զարգացումը մինչեւ որոշալ կէտ մ'է, սահմանաւոր է և տեսակին համեմատ փոփոխելի. իրենց հիւսուածքը մի և նոյնը չէ ամեն մէկ մասերուն մէջ. այսպէս ծառ մը ունի իւր փայտը, իւր տերեւները, իւր ծաղիկը իւր պտուղը ևն:

Բուսեղինաց կը յաջորդեն կենդանիները որոնք աւելի խառն կազմակերպեալ են և որոնց վրայ բուսայինոց ամեն յատկութիւններէն զատ կայ նաև շարժումն և զգացումն:

Վերջապէս աւելի կարճ կերպով սահմանենք ինչպէս բնաւ հաշակաւոր բնազդին լինեն թէ, հանքերը կոծին, բոյսերը կոծին ու կ'ապրին, կենդանիները կ'աճին կ'ապրին և կ'զգան:

Խիստ դժուար կերպով մէկըմէկէ զատեցինք բնութեան այս երեք ազգերը, սակայն արդեօք այդչափ դժուարաբար պիտի կարող ըլլանք անոնց մէջ սահման դնել, դժուար է երկար ժամանակ մը կտոր վարդի թուփէ մը որոշել և վարդենին մարդէ մը զանազանել վասն զի ասոնք՝ երկաթը վարդենին և մարդը իրենց մէջ ահագին տարբերութիւններ կ'ընծայեն և մտադիր բնազդին իսկոյն զանոնք կը դասակարգէ առաջինը հանգանոց, երկրորդը բուսեղինաց, և երրորդը կենդանեաց խումբին մէջ դնելով: Բայց կան անդին այնպիսի հանքեր որ բուսոց յատկութիւններուն ալ կը մասնակցին և մասնաւորապէս այնպիսի բոյսեր որ կենդանոյն յատկութիւնները կը կրեն և ամենէն ուշիմ բնազդին շուրթած կը մնայ երբ զանոնք դասակարգել հարկ ըլլայ: Բնութեան ամենախմբատուն Արարիչը երբեք ամուր սահման չէ դրած իւր այլ և այլ խումբ արարածները մէկըմէկէ զատելու համար. նա միշտ աստիճանաբար շարժ է զանոնք և երկու տարբեր արարածոց մէջ երրորդ մը կը տեսնեն դու որ երկուքին մէջ տեղը կը բռնէ. Նոյն իսկ անբան կենդանիներէն սկսեալ մինչև բանական կենդանի մարդ հասնելու համար նախ կ'ապրի մը կը տեսնեն դու, կ'ապրիկեն ետքը օրանկ-օթան մը դէմք կենին որ քիչ կը տարբերի հօթենթայի խափշիկէն, օրանկ-օթանէն ետքը սա խափշիկը կուգայ և այնու հետեւ մարդ իւր կատարելութեանը մէջ կը գտնեն: Մենք ի բաց թողուցինք հոս այն արարածները որ դարձեալ Հօթենթայի մը և օրանկ-օթանի մը մէջ տեղը տեսնուելու արժանի են:

Այսպէս երբեք բնութեան գործերուն մէջ մէկէն մէկային վրայ հանկարծական ստուգում չիկայ. միշտ աստիճանաբար դուած են հանգերէն սկսեալ մինչև բոյս և բոյսերէն մինչև կենդանի: Սակայն աւելի կապակցութիւն մը, աւելի նմանութիւն մը կայ բուսոց և կենդանեաց մէջ. քան թէ հանգերուն և բուսոց մէջ, բոյսերը և կենդանիները աւելի մէկ աղղի մը ելկու ճիւղերը կը համարուին քան թէ երկու բոլորովին տարբեր աղղեր. անոնք երկուքն ալ կը ծնին, երկուքն ալ կը սնանան, կ'ապրին իրենց տեսակը կը բազմացնեն և կը մեռնին, և այս գործողութեանց յատուկ իրենց մէջը գործարաններ ունին և բնազդին իրաւամբ անոնց երկուքին ալ հոգեւորական նախնի տուած են: մինչդեռ հանքերը զուրկ են այդ գործարաններէն և անհոգեւոր կը կոչուին:

Գործանաւոր մարմինները, բոյս մը կամ կենդանի մը, միշտ իրենց նման անհատէ մը յառաջ կուգան որուն ձևը և նմանութիւնը պարտին ունենալ. նոքա կըլլեն հոնտ, հակիթ, սերմ, այլն կոչուած մարմիններէ որոնք յարմար անհատի մը ծնունդը կուտան, նման անոնց ուսկից են այդ սկզբունքները և որք իրաւամբ ծնող կը կոչուին Այսպէս գործանաւոր մարմնոց անհատներու համար կըլլայ ժամանակ մը յորում չեն եղած նոքա և ժամանակ մ'ալ յորում կըլլան: Ընդհակառակը անգործանաւոր մարմինք, հոնտ, նոքա, չունին սկիզբ և վախճան, նոցա ծագումը աշխարհիս հետ մէկտեղ է և ոչ մէկ փոխփոխալութիւն կարող չէ գրուել թէ երբ եղաւ նա և թէ ինչպէս:

Գործանաւոր մարմնոց ամենքն ալ բաղադրեալ մարմիններ են, այսինքն մէկըմէկէ տարբեր զանազան տարբեր իրարու հետ միանալով այդ մարմինները կազմած են և մարդ կարող է այդ տարբերք մէկըմէկէ զատել:

Երբ փայտ մը վառես հաւասարի արդէն զանի լուծել սկսար. այն ծուխը որ վեր ելաւ, այն մոխիրը որ գետինը նստեցաւ, անոնք էին քու վառած փայտը կազմակերպողները, և յիշուի թէ այդ ծուխը և մոխիրը կ'առնու պիտի տեսնեն որ ճիշդ քու վառած փայտի չափ պիտի կ'առնեն նոքա. աւելի ճիշտն բերելով քիչ մ'ալ աւելի պիտի կ'առնեն զի տարրաբանութիւնը մեզ կը սովորեցնէ որ այդ ծուխին մէջ ուրիշ նոր տարբերք ալ կուգան կը խառնուին օդին մէջն զատուելով: Բայց ինչ որ մարդկային հանճարէն, մարդկային կառուցութեան վեր է, այն է վերակազմել նորէն այն փայտը զոր մարդ կըրցաւ լուծել, կըրցաւ ճանչալ անոր տարբերք և մինչև անգամ անոնց չափը, ուստի մարդ կրնայ գործանաւոր մարմին մը լուծել բուսոց մը կամ կենդանոց մը բաղադրութիւնը ճանչալ, բայց զայն աւերելն վերջը նորէն վերակազմել, ոչ երբեք:

Այդպէս չէ անգործանաւոր մարմնոց համար. մարդ կարող է ջուրին, աղին, քարին և այլն կազմող տարրերը մէկըմէկէ զատել, անոնց չափը ճանչնալ և նոյն չափով այն տարրերը նորէն քովէ քով բերելով վերակազմել ջուր աղ քար և այլ ամեն հանքային բաղադրածոց մարմիններ:

Ահա ասիկ բնութեան մէջ գտնուած երկու մեծ խումբ մարմնոց մէկըմէկէ ունեցած գիտաւոր տարբերութիւնը: Բայց ինչ որ զարմանալի և հրաշալի է միանգամայն բնութեան մէջ, սա է որ թէ անգործան և թէ գործանաւոր մարմիններն որ կան բնութեան մէջ, մէկըմէկու միջոցաւ է որ կան և առանց մէկուն կարող չէ միւսը գոյ ըլլալու վասն զի զերեքը կազմող տարրերը անբնդհատ մէկըմէկէ կ'առնուեն և մէկըմէկու կուտան:

Ծառ մը որ ժամանակ մը անտեսանելի ըլլալու չափ փոքր էր և հոնտի մը մէջ կ'ամբողջուէր, հիմա իւր հովանւայն տակ բնկերութիւններ կը զբուարձացնէ, նա աճեցաւ, զարգացաւ, մեծցաւ, բայց ուրիշ արդեօք գտաւ զինքը կազմող տարրերը. բերլ թէ նա ինքնին մեծացաւ և ոչնչութեանէն գոյացան իւր տարրերը՝ տուկէց աւելի անհեթեթի և անճոռնի քաղաքի կարելի չէ ըլլալ իւր արմատներն որ գետինն մէջ խորատուղած էին, իւր տերեւները որ օդին մէջ առ

կախ մնացեր էին անբնդհատ գետնէն և օդէն իրենց զարգացման և կազմութեան համար պէտք եղած տարրերը կը գողնային: Զուրը որ հանգային մարմնոց օգտակարագոյններէն մին է, ծառոյն արմատները կը լծըլէ, անոր սպնդաձև հիւստածոց մէջ կը մտնէ, և իրեն հետ ուրիշ կարեւոր սկզբունքներ առած ծառոյն երակներուն մէջ կը սողսկի, անոր սնունդը կուտայ, անոր մէկ մասը կը կազմէ, հանգային ազգը կը թողու բուսեղինաց մէջ մտնելու համար, ալ ծառ է այդ ջուրը և ոչ հանք: Նոյնպէս տերեւները որ օդոյն մէջ կ'ախտաւ կան, օդին մէջ գլխուած ածուխը կը գողնան. (ընթերցողը պարտին գիտնալ որ մեր վառարաններէն և ածխավառ գործարաններէն ելած ծուխը, ինչպէս նաև մարդոց և բոլոր կենդանեաց արտաշնչութեան յառաջ եկած կազմամասն ալ ածուխի բաղադրութիւն մ'է որ օդին մէջ կը տարածուի և որով բոլոր միջնորոտը իսկոյն կը լեցուէր եթէ ծառոց տերեւները և բոլոր կանանչեղէնները իրենց չ'ստիճականայնէին այդ ածուխը):

Այսպէս ծառը և ամեն բուսեղինք իրենց կազմութեան տարրերը հանքային մարմիններէն կ'ընդունին որ մը դարձեալ զանոնք ետ դարձնելու պայմանաւ, ինչ կ'ըլլայ ծառ մը երբ նա մեռնի կամ երբ մարդիկ զայն կտրելով իրենց վառարանը սնուցանեն, իւր մասունքը կը քայքայուի, իւր ջուրը կը չոր ինչայ և օդոյն մէջ կը ցնդի, իւր ածուխը դարձեալ ծուխի ձևով օդը կը լեցնէ և իւր այն սկզբունքները զոր ժամանակ մը իւր արմատները գետնէն գողցեր էին հիմա մոխիրի ձևով դարձեալ գետինը կը ճոխացնեն: Այս է ահա բոլոր բնութեան հաւասարակշռութեան գաղտնիքը, այս օրէնքն է որով աշխարհիս մարմինները մինչև ցարդ կեցեր են և կը կենան հանքերը զխառնապէս բոյսերուն տալով իրենց մասունքը, բոյսերը կենդանեաց և կենդանիք նորէն հանքերուն:

Տես սա գեղեցիկ դաւաճը, ինչպէս բարբեր հողը գտնելով աճեր է և զարգացեր, իր կանաչութիւնը իրեն կը հրաւիրէ զնօթի դառնուելը, սա ախորժելով զայն կուտէ, սա ևս կ'աճի, կը զարգանայ և կը սքնանի: դաւաճը հանքերէն առաւ իւր գոյութիւնը, իւր տարրերը և դառնին յանձնեց զոյնի, իսկ դառնը ինչ կ'ընէ հիմա, եթէ մեռաւ նա և լուծուեցաւ, ահա ասիկ աղղէն դարձուց իւր մասունքը հանքայինոց, իսկ եթէ մարդ զայն պատուեց և իրեն ստիճականեց, ինքը նորէն օր մը պիտի վճարէ զանոնք որպէս զի անոնցմէ նորէն բոյսերը վերակազմին:

Ահա ասիկ տիեզերաց ամենախմբատուն Արարին գործը. գործ մը որ Նրա միայն վայել է, վասն զի նա միայն կարող էր մտածել այսպիսի խորհրդաւոր շարժում մը տալ տարրաց, շարժում մը որով նոքա յաւիտեան կը մընան իրենց հաւասարակշռութեան մէջ և բնութիւնը կը յարատեւէ:

Թաղողը հատուածով մը պիտի խօսինք բուսեղինաց և կենդանայինոց մէջ գտնուած տարբերութեանց վրայ:

Մ. Վարդապետեան

ՍՍՀԽՍՀ ՂԱԶԻՅԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍՅԱՆ

Գաղափարաւոր լինելու պիտի ըստարժան
Նոյն 20 իսրի խանդակ: